

R

Import: Ungdomar skapar etniska kategoriseringar

Loyal Kasselias Wiltgren

Sammanfattning

Så gott som all samtida etnicitetsforskning utgår från att etnicitet, liksom andra identitetskategorier, är socialt skapad. I denna studie visar jag hur ungdomar i en högstadieskola i utkanten av Stockholm använder den lokalt skapade benämningen import för att humoristiskt benämna människor som har migrerat. Trots att import till viss del syftar på en nylig territoriell förflyttning handlar benämningen framförallt om stil och beteenden. Det är en kategori som är öppen, flytande, rörlig och till viss del inkluderande då ungdomar på ett lekfullt sätt kan ta sig ut och in ur kategorin. Studien bygger på ett årslångt fältarbete i två åttondeklasser där samtliga ungdomar inom sina familjer har erfarenhet av migration.

Abstract

Contemporary ethnicity research agrees that ethnicity, like other identity categories, is a social construct. In this article I aim to illustrate how youth in a segregated junior high school on the outskirts of Stockholm, humorously use the term import to categorize newly arrived immigrants. Although the term refers to physical movement it is mainly concerned with matters of style and behavior. The term is, however, open, fluid and inclusive as the youth themselves can, in a playful manner, move in and out of the category. The overarching study, of which this article is part, is based on a yearlong fieldwork following two eighth grade classes where all the students have the experience of migration within their families.

När människor kommunicerar utgör den verbala delen endast en del av deras kommunikation, de uttrycker mer än bara ord. Genom att tala om etnicitet gör man något, man skapar och definierar kategorier, bekräftar, förkastar eller omförhandlar dem. Denna utgångspunkt ligger nära det perspektiv som Austin (1975) beskriver där han lyfter fram att språket inbegriper talhandlingar eller performativer. Språket är enligt Austin inte bara ett kommunikationsverktyg för att beskriva våra tankar. Genom tal uttrycker vi något och genom våra talhandlingar påverkar vi vår omvärld, vi säger något väsentligt om oss själva, de grupper

vi identifierar oss med eller den Andre. Etniska kategorier är, liksom andra kategorier, varken mer eller mindre än vad människor gör dem till – hur vi använder dem i specifika sociokulturella och interaktionella kontexter (Hall 2000). Identiteter är resultat av sociala handlingar och sociala interaktioner, för det är endast inom och genom interaktioner och vardagliga aktiviteter som identiteter uppstår och får mening för individen och omgivningen (Bucholtz 2011: 1 f.).

Människor använder diskurser, kommunikativa, språkliga resurser, för att skapa mening i sin vardag. Förmågan att kategorisera och dela upp vår sociala värld

är en av de mest grundläggande mänskliga egenskaperna (Eriksen 2007). Den hjälper individen att skapa enkla, begripliga kategorier som bringar ordning i en annars plågsamt komplicerad värld. Dessa stereotyper möjliggör uppdelningar av det sociala landskapet i typer av människor och erbjuder lättfattliga kriterier för klassificeringar. På så vis ger de människor en känsla av att förstå samhället (Eriksen 2007: 34 f.). Hall (2013: 247) menar att man genom stereotyper tar fasta på ett fåtal enkla och lättförståeliga karaktärsdrag hos en grupp eller en individ, delar som får representera helheten. Detta sätt att förenkla och överdriva reducerar den representerade till en fixerad och förutsägbar position, en stereotyp. Stereotyperna fyller tre viktiga funktioner: de kan användas för att rättfärdiga privilegier och en ojämn fördelning av maktresurser, de kan riktas mot en härskande grupp och på så vis avhjälpa känslor av maktlöshet och resignation, och de är avgörande för att definiera den egna gruppens gränser (Eriksen 2007: 34 ff.). Användning av stereotyper kan betraktas som ett sätt att skapa skillnader mellan normer och avvikelser men de får inte förstås som fasta eller eviga då deras innebörder skiftar, de ifrågasätts, förhandlas och förändras (Hall 2013). Vi antar ständigt nya sätt att tala och överger gamla, vi ändrar sättet som vi förhåller oss till oss själva och till andra. De teoretiska utgångspunkterna i denna artikel är alla baserade i synsättet att människor är medskapare till sin sociala värld. Därför är etniska kategorier något som vi skapar, fyller med innebörder och förhandlar kring.

Under ett läsår följer jag två åttondeklasser i en högstadieskola i utkanten av Stockholm där samtliga 47 elever som jag följer och vars samtal jag spelar in på ljudbandspelare, har inom sina familjer erfarenhet av migration, vilket innebär att de

själva eller deras föräldrar har migrerat. I en anteckningsbok noterade jag allt som bandspelaren inte kunde fånga, såsom kroppsspråk och klädstil. Området där skolan är belägen beskrivs ofta utifrån dess socioekonomiska konfiguration med lägre inkomster, högre arbetslöshet, större andel socialbidragstagare och lägre valdeltagande än riksgenomsnittet.

Detta sätt att förenkla och överdriva reducerar den representerade till en fixerad och förutsägbar position, en stereotyp.

I likhet med flera forskare i skolans värld försökte jag aktivt att inte positionera mig som lärare eller annan skolpersonal (jfr Mandell 1988). Jag tillbringade rasterna tillsammans med eleverna, undvek personalrummet och tog mig inga friheter eller privilegier som skolpersonal har men som elever saknar, som att dricka kaffe under skoldagen eller använda massagestolarna som personalen hade till sitt förfogande. Inte heller försåg jag mig med nycklar till skolans olika utrymmen. Likt eleverna hade jag ett låst elevskåp med ett uppsatt schema på insidan av skåpsdörren. Detta, i kombination med att jag likt de flesta eleverna på skolan har migrationsbakgrund och är flerspråkig, bidrog till att jag vid ett flertal tillfällen misstogs för en elev (se vidare i Wiltgren 2014a).

Det övergripande syftet med studien är att undersöka hur etniciteter skapas och fylls med innebörder i vardagliga interaktioner där utgångspunkten är att etnicitet bör förstås som en aspekt av en relation, som uppstår och blir väsentlig i relationer mellan människor (Wiltgren 2014a). Trots att ordet etnicitet olyckligtvis är ett substantiv vill jag hävda att etnicitet inte är ett ting som män-

niskor föds med, utan något som görs, som, medvetet eller omedvetet, skapas och iscensätts i mötet med andra. På så vis borde ordet vara ett verb.

Importer

Ett av antropologins viktigaste bidrag till studier av etnicitet är att etnicitet skapas i mötet med andra, genom framhävandet av skillnader (Barth 1994) och att det är förhållningsbart och föränderligt (Eriksen 2007). Etnicitet är varken fast eller stabilt utan flytande och kan aktiveras och inaktiveras beroende på situation och kontext. Inte heller identiteter och kategoriseringar är fasta och rigida utan snarare hybrida och överskridande (Bhabha 1994; Hebdige 1979). Kategoriseringar kan vara i rörelse i situationer där det utifrån kan vara svårt att upptäcka. Ett exempel är begreppet import; det är allmänt känt vad gäller varor, tjänster och dataprogram, men inte i tal om människor. I skolan där jag utförde fältarbete använde ungdomarna benämningen import för att referera till nyanlända skolkamrater, men benämningen kunde även i skämtsamt ton riktas mot kamrater som var födda i Sverige.

Eleverna sitter i korridoren utanför klassrummet och inväntar dagens sista lektion. Vårterminen närmar sig sitt slut och många är trötta, de skrattar och skojar med varandra. Idriss och Simon skrattar åt en grupp elever som de har mött i skolans cafeteria och som går i mottagningsklassen. Killarna pratar om dem och benämner dem upprepande gånger som import. Jag frågar dem: "vad betyder det att man är import?" De skrattar åt min fråga, det är inte första gången jag ställer den. Idriss och Simon pekar på varandra och säger skrattande

"det är han, på gud, det är han!" Så intar Idriss en mer allvarlig, pedagogisk ton och förklarar återigen för mig att "man kom hit med lådor, alltså man skickades med lådor från deras land". Så skrattar han och tillägger "över Atlanten". Jag frågar "vilka är det som kommer hit med lådor?" Idriss hänvisar då till eleverna i mottagningsklassen och talar om att "det är en importklass, de kommer spränga skolan. Jag är rädd!"

I det lekfulla samtalet mellan Idriss och Simon benämner de eleverna som nyligen anlät till Sverige som import. När jag ber om en definition försöker de till en början skratta bort frågan för att sedan i en mer allvarlig ton referera till eleverna i mottagningsklassen som import. I killarnas beskrivning har dessa skickats långväga ifrån med lådor och Idriss uttrycker en spelad rädsla över att de planerar att spränga skolan. På skolan används utpekanden och benämningen som import kategoriskt för att positionsbestämma andra och därmed också sig själv.

Begreppet import kan jämföras med den engelska beteckningen *Fresh of the boat* eller *FOB*, som "populära" elever med asiatisk bakgrund kallar skolkamrater som inte behärskar de övre medelklasskoderna vad gäller stil, språk och beteende som utgör gängse normer i en skola i Kalifornien. *FOB* handlar inte om vistelsetid utan om klasstillhörighet och behärskande av kulturella och lingvistiska koder (Shankar 2008; Talmy 2009). Både *FOB* och import ger uttryck för vem man själv *inte* är.

I likhet med *FOB* kan import förstås som en lokal samhällsparodi om den Andre, i det senare fallet de nya, de annorlunda, de potentiellt farliga. Simon och Idriss återanvänder en redan befintlig samhällsdiskurs om den Andre men fyller den med nya benäm-

ningar. På så vis skapar de något eget, sin egen Andre, men som inte på något vis är isolerat från det övriga samhället – ungdomarna i skolan påverkas i hög grad av det lokala och regionala samhället, media, familj osv. (jfr Bucholtz 2011: 36).

En rörlig och flytande benämning

Att benämna någon som import är ett sätt att omdefiniera gränser och omförhandla grupptillhörigheter. Etniska gränsdragningar inrymmer ofta en maktaspekt som inbegriper att definiera och peka ut några som den Andre. I relation till de så kallade importerna kan Idriss och Simon positionera sig själva som icke import. Underbyggt i talet om den Andre får vi veta något väsentligt om Idriss och Simon och den grupp de *inte* identifierar sig med. Termen återfinns i Eliassis (2010: 201) studie där unga människor med kurdisk bakgrund refererar och tar avstånd från importerna för att själva positionera sig högre upp, på en hierarkisk skala.

Bra historier kännetecknas av stora överdrifter, kreativt språkbruk och intressanta jämförelser och barn lär sig bemästra den typen av berättelseform för att locka vuxna lyssnare

Definitionsmissigt är import flytande, instabilt och svår att rama in. Detta är en viktig poäng, värd att uppmärksamma eftersom benämningen import hämtar sin kraft i dess flytande innehåll och innebörder.

Under min första lektion med klass 8B sitter jag i bildsalen bland klassens killar som gärna berättar om sig själva och om varandra och inkluderar mig i sam-

talet. De vill veta var jag kommer från och Milad frågar på arabiska "btihki arabi?" [pratar du arabiska?]. Jag nickar och han undrar om jag känner hans mamma eftersom vi både har migrerat från samma land. Alla skrattar, det är uppenbart att Milad skojar. Davud tillägger att Milads mamma jobbar i matsalen och Simon talar om att det inte är sant, "hans mamma är städerska", och får ett hårt men kamratligt slag av Milad. Trots att killarna retar varandra skrattar de mycket tillsammans och verkar dela en kamratlig gemenskap som tål en hel del. Utanför fönstret traskar klasskamraten Firat till synes mållöst på skolgården. Firat borde förstås närvara på bildlektionen talar killarna om för mig, och jag kan ana undertoner av förebråelser i deras röster. Milad vänder sig mot mig och säger:

Milad: Han där är skolkis. Han bor i byn. Han heter Firat. Han kommer från Kurdistan. Import med lådor. Chiquita bananer, *walla* [arabiska: jag svär]. Han kom med Chiquita bananerlådor, import till Sverige.

Layal: Är det bara från Kurdistan man kommer som import?

[alla skrattar]

Davud: Import? Överallt. Om man inte är född i Sverige, man är import. Han där är import.

Layal: Är du import då?

Davud: Nej! Jag är född i Sverige.

Särskiljande i tal och handlingar är centrala för alla gruppers organisation (Goodwin 1990: 63). I skämtsamt ton och med skrattet nära till hands drar Milad jämförelser mellan Firat och importerade bananer av märket Chiquita, packade i kartonger. Det är en berättelse där det primära målet är under-

hållning snarare än informativ beskrivning. Berättelseformen påminner om Shirley Brice Heaths beskrivning av hur afroamerikaner ur arbetarklassen i sina historieberättelser kan utgå från en verklig händelse, som de på ett fiktivt och kreativt sätt dikterar om detaljerna kring, för att skapa större underhållning. Bra historier kännetecknas av stora överdrifter, kreativt språkbruk och intressanta jämförelser och barn lär sig bemästra den typen av berättelseform för att locka vuxna lyssnare. En berättelse som inte lever upp till kraven får ingen uppmärksamhet och ignoreras (Heath 1983: 166 f.). Milads berättelse om frakten med banankartonger är ett typiskt exempel; alla förstår att människor inte fraktas i banankartonger, det är tveksamt om Firat skulle få plats i en banankartong. Liknelsen är snarare ett sätt att sätta knorr på berättelsen, göra den mer intressant och förmå andra att skratta.

Vi kan lätt konstatera att Firat strosar på skolgården och att han därmed skolkar från bildlektionen. Men övergången till import är svårare att begripa. Trots att jag hört ordet flera gånger förstod jag inte riktigt dess innebörd och frågar därför huruvida det är utifrån bakgrunden i Kurdistan som Firat benämns som import. För likt de flesta av sina kamrater är Firat född i Sverige och bor i samma område som de. Vad som tycks skilja Firat från sina kamrater är deras fysiska närvaro i relation till skolbyggnaden, där klasskamraterna befinner sig inom skolbyggnaden och Firat utanför. Så vad är det som får klasskamraterna att kalla Firat för import när de ser honom traska på skolgården? Vilka innebörder ryms i begreppet och vilken funktion fyller dess användning?

När Firat benämns som import uttrycker Milad och Davud samtidigt något väsentligt om sig själva och vilka de *inte* är. På skolan finns en social regel som talar om att

man ska vara stolt över sin bakgrund (Wiltgren 2012). Stoltheten kan uttryckas verbalt (Wiltgren 2013) och visuellt genom att bära nationella och etniska symboler på kläder och smycken (Wiltgren 2014b). Men detta innebär inte ett avståndstagande från det svenska. På min fråga huruvida Davud också tillhör importerna pekar han på Sverige som sitt födelseland. Katarina Mattsson (2005: 148) lyfter fram att svenskhet är en distinkt social och symbolisk position som förser vissa människor med exklusiva möjligheter att till exempel uttala sig och få tillgång till sammanhang som är stängda för andra, något som Mattsson likt flera andra forskare betecknat som ett maktlandskap. Ungdomarna i denna studie utnyttjar svenskhet som ett maktmedel och en resurs som möjliggör rörelser i den sociala hierarkin. Det är en befintlig hierarki i samhället som med stor sannolikhet kommer att slå mot dem när de en dag ska söka bostad eller arbete (Behtoui 2006; Lundqvist 2010; Rähzel 2006). Men än så länge står svenskheten öppen att fritt användas som en maktresurs vilket aktualiserar att de inte är maktlösa offer. Svenskheten är dock inte alltigenom inkluderande; de nyanlända är uteslutna.

Efter skoldagens slut stannar en del ungdomar kvar i skolan för att umgås. När jag till slut lämnar skolbyggnaden hör jag någon ropa på mig. Det är Esme. Hon söker ofta mitt sällskap och nu ber hon mig slå mig ner intill henne. Hon betraktar en grupp barn från mellanstadiet som leker med en boll. Jag slår mig ner på bänken intill henne, hon nickar mot barnen och talar om att de är kurder. Så fortsätter hon missmodigt:

Esme: Layal, jag är omgiven av import. De är alla import. [i allvarlig ton].

Loyal: Vad är du då?

Esme: Jag är svensk medborgare. Jag är född här och jag har bott här hela mitt liv.

Loyal: Jag då?

Esme: Du också!

Loyal: Men jag är inte född här.

Esme: Men du kan svenska, du har bott här länge.

Loyal: Tycker du att det är bra att det kommer kurder till Sverige?

Esme: Nej.

Loyal: Varför inte?

Esme: För då kommer jag inte att bli speciell. GÅ KLÄ ER ORDENTLIGT!
[skriker mot de lekande barnen]

Barnen är klädda i jeans och tröja och vid en första anblick är det inte helt lätt att upptäcka någon märkbar skillnad mellan dem och Esme. Vid en närmare titt kan man dock upptäcka att barnen, till skillnad från Esme, saknar populära märkeskläder och märkesskor. En del har långarmade, stickade tröjor instoppade i byxlinningen. En liten pojke i 11-årsåldern uppmärksammar oss. Han närmar sig oss och ställer en fråga till mig på kurmanji. Jag förstår att han undrar om jag talar språket och jag skakar på huvudet till svar. Med blicken fäst på mig ställer han sig undrande till hur jag kan svara om jag inte förstår. Det sista får Esme lov att översätta. Pojken verkar känna Esme och när de talar låter hon mjuk och vänlig i rösten. Så vad är det som skiljer Esme från de lekande barnen? Förutom att de hotar hennes självbild som speciell, lyfter Esme fram medborgarskap, födelseplats och att ha varit bosatt i samma land hela livet. Självpfyller jag endast ett av Esmes kriterier. Jag har visserligen svenskt medborgarskap men jag är inte född i Sverige och har följaktligen inte bott här i hela mitt liv. När jag påpekar detta ändrar Esme snabbt kriteri-

erna till språkliga kunskaper och lång vistelsetid i landet. Gränserna förskjuts i rasande fart för att inkludera även mig i den föreställda gemenskapen. Nu riktar Esme istället blicken mot barnens kläder som en markör för särskiljande.

Både etnicitets- och identitetsforskning lyfter fram det faktum att individer positionerar sig själva i beskrivningar och benämningar av andra (Eriksen 2000; Hall 2000). Detta innebär att inbyggt i beskrivningen av Firat som en som skolkar, fraktas och importerar i banankartonger finns en självbeskrivning av Milad och Davud som en motsats till allt detta. De varken skolkar, importerar eller fraktas i lådor; de är inte importer. Likaså framgår i Esmes beskrivning av de lekande barnen en självbeskrivning av Esme, hennes medborgarskap, födelseplats och klädval. Även jag positioneras mot importer i egenskap av min språkkompetens och vistelsetid. Kontrasten till importer är en normativ position som förknippas med svenskhet.

Identiteter handlar inte enbart om "vem jag är" utan relaterar också till "vem jag inte är" (Brah och Phoenix 2004: 77; Hall 2000: 147). I en intervjustudie om killar och maskulinitet visar Frosh, Phoenix och Pattman (2002: 11) hur det nästan var omöjligt för killarna att tala om sig själva och maskuliniteter utan att relatera till och jämföra med tjejer och femininiteter. På så vis utgjorde tjejer en viktig del i killarnas självdefinition.

På ett snarlikt sätt kan vi förstå betydelsen av import som en socialt skapad kategori, som hjälper ungdomar att definiera sig själva och den egna gruppstillhörigheten. Denna process av att distansera eller närma sig sociala identiteter upprätthålls och manifesteras dagligen i ungdomars vänskapsrelationer (Back 1996: 124 f.). I skapandet och framhävandet av skillnader möjliggör ungdomar nya former av identiteter. Identi-

fikation och tillhörighet handlar alltid om att positionera sig med eller mot olika identitetskategorier för att uttrycka något om sig själv och andra (Hall 2000: 147).

Men kategoriseringar är inte huggna i sten och positionerna som import är på intet sätt fast och oföränderlig, vilket för tankarna till den postkoloniala teoretikern Homi Bhabhas (1999) resonemang om att det inte är möjligt att tala om enhetliga kulturer eftersom det vi kallar svenskt eller kurdiskt eller engelskt är "översättningar utan original". Bhabha hävdar att hybriditet är ett sätt att destabilisera kategorier som betraktas som orubbliga. Med utgång från kolonialtiden lyfter han fram att det koloniala subjektet genom sina försök att kopiera kolonistatören visar det icke autentiska hos originalet. Därmed avslöjar hybriditeten hur det påstådda originalet blott är en kopia öppen för upprepningar och förhandlingar. Kolonistatören framträder på så vis som en kopia till ett avlägset original, vilket löser upp distinkta åtskillnader mellan identiteter (Bhabha 1994). Bhabha (1999: 286) använder den psykoanalytiska termen identifikation (istället för identitet) för att visa på en identifieringsprocess som påverkar och påverkas av det som uppfattas som annorlunda. Gränser är varken knivskarpa eller huggna i sten. Ungdomarna förhandlar och förändrar betydelsen av gränser, de skapar och reproducerar dem i ett socialt samspel som på intet sätt är isolerat från rådande samhällsdiskurser. Sandra talar en dag om för mig att hon ogillar personer som "alltid snackar skit". Så tillägger hon:

Sandra: Du vet själv hur de är alla importörer.

Layal: Ja jag vet, vad betyder import egentligen? Alltså jag vet vad det betyder men vad menar *ni* med det? Det är många som använder det.

Sandra: Eh, de som har kommit nya hit, alltså typ jag har kommit hit för två månader, så jag är import. Förstår du då?

Layal: När slutar man vara import då? Eller hur länge måste man ha bott här?

Sandra: Jag vet inte [skrattar]. Fem år! När man har tagit medborgarskap.

Layal: Då är man inte import längre?

Sandra: Nej.

Layal: [skratt] Så du och jag är inte importörer?

Sandra: Nej.

Layal: Okej.

Sandra: Jag var, alltså det där, min kusin brukade säga: "kolla vilka äckliga importörer!" Och de fula, så här importkillarna som brukade kolla på oss. Hon bara "kolla vilka äckliga importörer, de kollar som fan". Jag bara "vaddå importörer? Vi är också importörer". Hon bara till mig "husch tyst!"

Layal: [skrattar]

Sandra: Och sen jag har lärt mig det.

Till en början beskriver Sandra importörer som personer som ägnar sig åt skvaller genom att alltid snacka skit. När jag ber om en definition ger Sandra en definitionsmässigt tydlig avgränsning; import är nyanlända migranter vars definition som import upphör att gälla vid erhållande av svenskt medborgarskap. Utifrån denna definition klassas varken jag eller Sandra som importörer. Sandras kusin tillhandahåller en utökad tolkning som inkluderar killar som "kollar som fan". Denna definition utgår inte från vistelsetid eller medborgarskap, istället definieras den utifrån ett beteende; i det här fallet hur killar tittar på tjejer. Men Sandra visar att gränsen inte är knivskarp då hon funderar huruvida hon själv och kusinen också tillhör gruppen importörer i egenskap av deras migration, information som kusinen omedelbart tystar ned. Att definiera importen, dess in-

nehåll och innebörder, blir även ett sätt för Sandra (och för mig) att definiera sig själv.

Uppfattningar och beskrivningar av människor stammar inte från suveräna subjekt eller självvalda identiteter. Det handlar snarare om en identifikationsprocess, där vissa sätt att uppträda är förväntade och påbjudna, medan andra tillskrivs en avvikande roll (Hall 2000). När Sandra säger "jag har lärt mig det" är det en identifikationsprocess som har ägt rum. Les Back (1996: 74) poängterar dock att det inte är så enkelt som att unga människor lär sig gruppstillhörighet; de är samtidigt engagerade i aktiva processer som exploaterar betydelser av gruppstillhörigheter. Detta görs ofta i lekfulla interaktioner ungdomar emellan. Och det är så utdraget med Sandra börjar; genom att hon själv använder en benämning vars innebörder hon har lärt sig att urskilja. De otydliga gränserna i ungdomarnas definition av import är en viktig poäng eftersom otydligheten fyller en viktig funktion. Då betydelsen av import inte är alltigenom tydlig eller låst blir benämningen användbar på många olika områden.

Beskrivningarna av import är ofta ambivalenta och motsägelsefulla. Back (1996: 98) lyfter fram att etniska relationer kan vara extremt komplicerade och snabbt kan pendla mellan harmoni och brutala uttryck av "populärrasism". Genom att uppfatta skillnadsskapande som resultat av rasism, som Back är inne på, är det lätt att hamna i ett moraliserande och fördömande, vilket försvårar andra former av analyser. Här vill jag istället undersöka vad skillnadsskapande gör med den egna positionen och självpresentationen. Därför är det mer givande att tala om Backs senare term: hierarkier av tillhörighet (*hierarchy of belonging*) där man genom att benämna andra ökar den egna gruppens status (Back och Shamsir 2012: 148 f.). Detta gäller inte bara etniska grupper. Philip Lalander (1998)

visar exempelvis hur tre olika ungdomsgrupper med skilda förhållningssätt till alkohol alla lyfte fram sin egen förträfflighet och uppfattade sina val och beteende som naturliga, fria och rationella. Samtidigt tycks val som andra gör vara bundna, ofria och onaturliga (jfr Ambjörnsson 2004). Ett annat starkt argument mot att se diskursen om import i ljuset av en rasismdiskurs är att rasism bygger på idéer om total uteslutning (Hall 2000: 148) och relateras till något man *är*, medan import är en öppen position, relaterad till något man *gör*, och är relativt lätt att ta sig in och ut ur.

En dag ber Esme att få arbeta i ett av skolans många grupprum. Hon ber mig följa med för att hjälpa henne med en skoluppgift och efter en stund tar hon en paus i skolarbetet och berättar:

Esme: Jag har träffat en kille, han är import.

Loyal: När du säger import, vad menar du då?

Esme: En som inte har bott i Sverige så länge.

Loyal: När slutar man vara import då?

Esme: Som Adem han har slutat vara import nu.

Loyal: Hur länge har han bott här då?

Esme: 4-5 år och han har ändrat stil och han betar sig som en... normal människa.

Loyal: Så det handlar om hur länge man har bott här och hur man betar sig!?

Esme: Ja, och hur man klär sig också, klär sig är viktigast.

Loyal: Hur skiljer det sig mellan importer och icke importer?

Esme: Importer, alltså för det första, deras beteende, de tittar som om de aldrig har sett tjejer. Och för det andra, kläderna. Gå bara ner till skolan, till den importiga sidan, du kommer se skillnader.

Layal: Men hur ser man skillnaden?
Förklara för mig!

Esme: Stilen och håren. Rosa byxor. Kjol-
lar ända hit [pekar på sina anklar].
Alltså håret så här. Ruttna. Alltså, alltså
ingen stil. De kollar så här [visar med
blicken]. Blickar. Alltså jag vet inte vad.
IMPORT!

Layal: Men beskriv kläderna!

Esme: Ah, de har så här byxor ända hit
[sätter händerna under bysten]. Rosa.
Så här äckliga skor. Blommig tröja.
Byxan går så här och killarna då, byxan
går så här [flaxar med armarna kring
sina ben]. Sen en t-shirt som man mär-
ker direkt är falsk, Dolce & Gabbana
med så här rosa text. Eller Hugo Boss.
Och sen håriga [tar sig på armen].

Layal: Vaddå? Hår på armarna? De
andra då, har inte de hår på armarna?

Esme: Jodå, men de här, jag vet inte, det
känns så här äckligt.

Layal: Ja, men hur som helst, du träf-
fade en import, vad hände sen?

Esme: Han var skitsnygg. Han var
skitfin. Första importen som är fin.

I likhet med Sandras definition upphör till-
stånden som import 4–5 år efter migration.
Under den tiden sker sociala och personliga
förändringar på flera plan. Esme nämner
stil, klädsel, blickar, kroppsbehåring och att
bete sig som en normal människa. Kraven
för importpositionens upphörande är enligt
Esme bemästrandet av sociala koder (jfr Eli-
assi 2010: 199). Det är den typen av projekt
som skolpersonalen i Runfors (2003: 92)
studie ägnade sig åt för att svenskar inte
skulle störa sig på barn med migrationsbak-
grund. Bortsett från beteende beskrivs im-
porten som synlig, men det kan vara svårt
att sätta ord på det som är uppenbart och
taget för givet. Därför ber Esme mig att
"bara gå ner till skolan till den importiga

sidan" där mottagningsklassen håller till.
Där menar Esme att skillnaderna är fram-
trädande och uppenbara. De är dock inte
statiska eller oföränderliga.

Ett flertal studier visar hur unga männi-
skor använder stil för att markera tillhörig-
het och skapa identitet (Bucholtz 2011;
Frosh, Phoenix och Pattman 2002; Osvalds-
son 2004; Hebdige 1979; Jonsson 2007; Yon
2000; Widdicombe och Wooffitt 1995). Stil
analyseras som ett görande och ett ska-
pande och är på så vis öppet och inklude-
rande för alla som behärskar koderna och
har de ekonomiska förutsättningarna. Det
kräver emellertid någon form av inläring.
Ambjörnsson (2004: 111) beskriver exem-
pelvis hur en av tjejerna i hennes studie
ändrade sin pojkväns klädstil för att passa
in i den gängse normen och beskrev honom
därefter som "normal människa". Jonsson
(2007: 76) uppmärksammar hur killarna i
hans studie ägnar sig åt ett "arbete" i att klä
sig "rätt" för att spegla en specifik position
som inryms i regeln om att vara sig själv.
Detta arbete kräver dock att man behärskar
en uppsättning sociala regler och ramverk,
och det är på den punkten som importerna
misslyckas enligt Esme. Till och med behå-
ring på armarna upplevs som annorlunda,
utan att Esme för den skull kan förklara var-
för. Men den specielle killen som Esme re-
fererar till beskrivs som både snygg och fin;
den "första importen som är fin". På så vis
blir han undantaget som bekräftar regeln
om hur importen förväntas vara.

En dag på väg ut från matsalen kallar
Esme på mig. Lunchrasten lider mot sitt
slut och den stora matsalen börjar töm-
mas på elever och lärare men kvar sit-
ter Esme vid ett runt matbord och
samtalar vänskapligt med ett gäng tje-
jer. Jag gör dem sällskap och Esme för-
klarar att tjejerna går i mottagnings-

klassen och tillägger att "de är importer". Hon presenterar mig för tjejerna och skiftar hela tiden mellan att tala svenska med mig och kurdiska med kamraterna. Snart tar ett samtal form med Esme som mellanlänk. Jag undrar hur hon känner dem och Esme berättar att tjejerna kommer från samma by som hennes egen familj och där Esme ibland tillbringar sommarloven. De har med sig nyheter därifrån som Esme gärna tar del av. Trots att Esme tycks ha en hel del gemensamt med tjejerna i form av gemensamt språk, sociala och etniska gemenskaper och anknytning till en ort i Turkiet, är det skillnaderna som sticker ut när hon beskriver dem: Esme: Alltså jag ser värsta skillnaden. De här är uppväxta i Turkiet, de är födda där. Sen när de kommer hit till Sverige, de ser oss som värsta personer. Du vet, vi som är uppvuxna här, vi är vana vid skrik och så här. Ingen respekt. Alltså, inte "ingen respekt" och så men de här är värsta disciplinerade och så. De sitter tysta. De är blyga. De kollar så här med fyra ögon på oss, man blir så här [gör en min som åtföljs av ett skri].

Loyal: Vad tycker de om att flytta till Sverige då?

Esme: De tycker vi är så här, de säger själva att det känns som om ni är lärarens lärare, att lärare är elever. Vi är så här öppna, vi skriker. Hon sa själv till mig [nickar mot en av tjejerna] "du har färgat hår". Om jag skulle ha det där i Turkiet, jag skulle få värsta stryk där. De lärarna är så där. [...] De är så här, de snackar aldrig om killar, de är alltid ensamma.

Loyal: Hur länge har de varit här?

Esme: Det är olika... [Esme frågar tjejerna på kurdiska. De svarar och hon översätter] sex månader lite drygt.

Loyal: Då kan ni ju lite svenska?

[tjejerna ler och nickar]

Esme: [Esme uppmärksammar Idriss på väg ut från matsalen och hon skriker efter honom] Idriss, jag knullar din mammas näsborre. Idriss! [Esme börjar sjunga högt] I love you, love you, love you. Do you love me, yes I do. If you love me, take me, take me!

Esme övergår till att sjunga högt på turkiska, hon börjar dansa intill matbordet där vi sitter och hon ber mig dansa med, alltmedan hennes kamrater iakttar henne med förskräckta miner.

Här möter vi en annan bild av importer, med tjejer i fokus. Esmes beskrivning av nyanlända påminner om den samhällsstereotyp som talar om att killar och tjejer med migrationsbakgrund i grunden är olika i sitt agerande (jfr Brune 2004). Där killarna sägs ha svårt att hantera sina blickar i relation till tjejer, beskrivs tjejerna som disciplinerade, respektfulla, blyga och ointresserade av killar, en bild som inte stämmer in på Esme själv. I slutändan bekräftar Esme tjejernas bild av henne som skrikig och respektlös.

Men målet för killarna är enligt Evin inte att bli importer utan att bli svenskar.

Under en lektion i svenska ropar Evin på mig, hon klappar med handen på bordet och nickar mot stolen intill sin egen. Framför sig har hon en stencil med frågor som hon besvarar högt samtidigt som hon antecknar. Alltmedan hon skriver berättar hon om sina sommarplaner; en resa till Kulu, en liten ort i Turkiet dit många elever i skolan har anknytning. Evin berättar att killarna där ofta flörtar med henne och andra tjejer från Sverige med förhoppningar om att en dag få

flytta hit. Men Evin hävdar bestämt att hon inte faller för deras strategier.

Evin: Importer! De tror att jag ska ta [anta deras erbjudande om giftermål]. Jag har hjärna, *oğlum* [turkiska: min son]. För pass! På Koran! De tar alla tjejer härifrån bara för pass, de bryr sig inte hur de ser ut. De kan likna xx också.

Layal: De vill bli importer alltså?

Evin: Nej de vill bli svenskar. [Evin tittar upp och fångar Carines blick] Visst?! Ditt land också, visst? Libanon. För pass? Fuck you!

Import är som redan nämnts svårt att rama in och entydigt definiera. Här används det om killar som ännu inte har migrerat men som gärna skulle vilja. Användarna av begreppet tycks dock vara eniga om att beskrivningen och benämningen som import inte är smickrande utan snarare stigmatiserande. Evin benämner killarna som importer och naiva i tron att hon ska anta deras frieri; ett sådant beslut implicerar enligt Evin att hon inte "har hjärna" och därmed saknar förmågan att tänka självständigt. I själva verket menar Evin att killarna är ute efter pass, dvs. inträde till Sverige och hon hävdar att de i sin desperation inte fäster sig vid utseende eller andra egenskaper än ägandet av ett pass som möjliggör inträde till Sverige. Men målet för killarna är enligt Evin inte att bli importer utan att bli svenskar. I resonemanget står svenskheten öppen för killarna som vill migrera, deras avsaknad av ett svenskt pass sätter dock hinder.

En nära benämning

På samma gång som begreppet import används för att beskriva och ta avstånd från den Andre, befinner det sig socialt nära. Alla

ungdomar som jag följer har inom sina familjer erfarenheter av migration vilket innebär att de själva eller minst en av deras föräldrar har migrerat och därmed under en period av sitt liv varit nyanländ. Under en kemilektion berättar Ipek följande för sina kamrater:

Ipek: Jag säger till min mamma att hon är värsta import. Hon blir fett ledsen. Hon slutar prata med mig [skrattar].

Layal: Vad menar du med import?

Ipek: Import! Hon kom som import från Turkiet [skrattar]. De kommer i lådor, *çok* [turkiska: mycket] mobbade. Hon kom säker bara för Sverige.

Layal: Din pappa då?

Ipek: Han också! [skrattar]

Import handlar till övervägande del om att definiera ut en grupp som man själv inte tillhör, men de som blir utpekade kan vara ens egna familjemedlemmar. Själva benämningen tillhör ett språkbruk som endast förekommer bland ungdomar. Under mitt årslånga fältarbete hör jag aldrig någon vuxen använda benämningen i tal om människor. Ipek benämner sin mamma som "värsta import", fraktandes i lådor, utesluten (mobbad), och "kom säkert bara för Sverige". Detsamma gäller Ipeks pappa. Ipek å andra sidan är född i Sverige, hon har varken fraktats i lådor eller importerats. Här träffar Ipek en öm punkt; mamman blir "fett ledsen" och hon slutar prata med Ipek. Ipek lyfter fram både en generationsgräns och en social gräns gentemot sin mamma. Som vi tidigare har uppmärksammat används import för att skapa skillnader och markera gränser. Här är gränserna tydligt hierarkiska och faller till Ipeks fördel.

Ipeks beskrivning handlar lika mycket om en självdefinition som om en tillskrivning, vilket gör den till, för att låna Don

Kulicks (2005) begrepp, en motidentifikation. Beverly Skeggs (2000) använder ett snarlikt begrepp, desidentifikation, i sin beskrivning av hur arbetarklasskvinnor i Storbritannien ogärna vill förknippas med arbetarklassen. På samma gång som Ipek tillskriver sina föräldrar en importposition talar hon om vad hon själv *inte* är (jfr Hall 2000: 147). Ipeks föräldrar må vara importer, men själv är hon det definitivt inte.

En självvald position

Eftersom begreppet import är definitions- mässigt svårt att rama in och dessutom socialt nära står det öppet för användning även som självtillskrivet. Genom att acceptera positionen som import vid ett väl valt tillfälle lyckas Diana gå segrande ur argumentationen med sin syster som kritiserar den språkliga stilen Diana använder.

Diana: Typ när jag snackar så min syster säger till mig "invandrarspråk" och jag bara "jag är ju invandrare".

Layal: [skrattar] Vad säger hon då?

Diana: Sen hon kollar så här på mig och säger "import!" Jag bara "jag är import!"

[Diana och jag skrattar]

Diana: Sen, hon vet inte vad hon ska säga mer så hon går bara därifrån och säger [Smackar med tungan]

Layal: Hur pratar hon då?

Diana: Alltså hon snackar också så men ibland jag, jag snackar också på keldanska [kaldeiska är ett av språken Diana talar hemma] jag säger *abri* [kaldeiska: min son] och grejer sen hon säger "import! sluta säga såna grejer!" Jag säger "iihh import" [viftar avfärdande med handen] jag vet inte.

Layal: Tycker hon inte om det?

Diana: Alltså hon går i X-gymnasium och

där, det är bara svenskar nästan och sen hon snackar svenska bara, inte *çok* [turkiska: mycket] och inte jag vet inte vad.

Under året jag tillbringar i skolan är det här den enda gången jag hör Diana återberätta hur hon för egen del accepterar positionen som import, i vanliga fall talar hon om sig själv som irakier, kaldéer, arab eller svensk. Detta tyder på att positionerna som svensk och import inte är motsatser. Dianas accepterande av att vara import sker dock inte officiellt eller offentligt utan i den skyddade atmosfären i hemmet med hennes syster, en händelse som hon skrattande återberättar för mig i skydd av grupprummets väggar. Genom att bejaka positionen som import lägger Diana locket på, hon bekräftar att hon är import och får därigenom sista ordet; hon går segrande ur argumentationen (jfr Labov 1972). Det blir retoriskt svårt för Dianans syster att använda benämningen i nedlåtande mening eftersom Diana redan accepterat den. Samtidigt försätter hon sin två år äldre syster i samma position baserat på gemensam familjetillhörighet och migrationen till Sverige för fyra år sedan. Diana benämns inte som import utifrån vistelsetid i landet utan utifrån ett visst språkbruk som förekommer i området. I gymnasieskolan där Dianans syster går tycks hon ha lärt sig att det är ett språkbruk med låg status, där användarna riskerar att associeras med importer. När ungdomar använder en standardiserad form av svenska kallas de svenne, som enligt eleverna är en form av komplimang (se vidare i Wiltgren 2014a). Men när de använder det lokala ungdomsspråket kallas de import.

Avslutning

Benämningen import visar på behovet av att passera som icke import genom att inte

bara känna till de sociala koderna för språk, stil och uppförande utan att också leva efter dem och i många fall förlöjliga och ta avstånd från de som identifieras som importörer. Importörer som den Andre är dock inte ett för-evigt eller ett nedärvt begrepp såsom många vittnar om att begreppet invandrare kan vara nedärvt i flera generationsled. Till skillnad från import är invandrare en betydligt svårare position att ta sig ur. Många studier visar att invandrarskap inte går över med tiden och att rollen som den ständiga (in)vandranden är tung att bära (jfr Bunar 2010; Eliassi 2010; Kallstenius 2013). Import är mer förhandlingsbart där bemästrandet av sociala koder ger utträde ur positionen och tillträde till andra, mer fördelaktiga, positioner. Svenskheten står öppen för import, dock kräver den viss tidsrymd och ansträngning att bemästra. Likaså står positionen som import öppen för de som i andra sammanhang kallar sig svenskar.

Identiteter existerar inte förbehållslöst. Ungdomar arbetar sig fram till olika identiteter för att skapa samhörighet med, alternativt ta avstånd ifrån, olika grupper (Back 1996: 71). Kategoriserande benämningar

som import används för att definiera gränser, identiteter och relationer, men samtidigt visar de att vare sig gränser eller identiteter är fasta eller eviga utan flytande, förhandlingsbara och i vissa fall övergående. Själva positionen som import är tillfällig, det är en övergångsidentitet med målet att komma ut ur positionen.

Användbarheten ligger i benämningens otydlighet och det faktum att den kan betyda olika saker och fyllas med olika innehåll. Import används ofta för att tala om den Andre och positionera sig själv som svensk i relation till dem. Men vi har också sett exempel på när Sandra (liksom jag) ställer sig frågande inför sin egen position, Ipek som retsamt benämner sin mamma som import och Diana som självmant intar positionen i retoriskt syfte.

De flesta av ungdomarna i denna studie skulle positionera sig själva betydligt närmare svenne än import. Vad benämningarna framförallt visar på är att etnicitet är ett skapande och ett görande, i allra högsta grad ett verb, öppet för förhandling och förändring.

Referenser

- Ambjörnsson, Fanny. 2004. *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront. (Diss.)
- Austin, John Langshaw. 1975. *How to do Things with Words: The William James Lectures Delivered at Harvard University in 1955*. Oxford: Oxford University Press.
- Back, Les och Shamser Sinha. 2012. New hierarchies of belonging. *European Journal of Cultural Studies* 15 (2): 139–154.
- Back, Les. 1996. *New Ethnicities and Urban Culture: Racisms and Multiculture in Young Lives*. London: UCL Press.
- Barth, Fredrik. 1994. Introduction. I: Fredrik Barth, red. *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Oslo: Pensumtjeneste.
- Behtoui, Alireza. 2006. *Unequal Opportunities: The Impact of Social Capital and Recruitment Methods on Immigrants and Their Children in the Swedish Labour Market*. Linköping: Department of Social and Welfare Studies, Linköping University.
- Bhabha, Homi. 1994. *The Location of Culture*. London: Routledge.

- Bhabha, Homi. 1999. Det tredje rummet. I: Håkan Thörn, Catharina Eriksson och Maria Eriksson Baaz, red. *Globaliseringens kulturer: Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa.
- Brah, Avtar och Ann Phoenix. 2004. Ain't I a woman? Revisiting intersectionality. *Journal of International Women's Studies* 5 (3): 75–86.
- Brune, Ylva. 2004. *Nyheter från gränsen: Tre studier i journalistik om «invandrare», flyktingar och rasistisk våld*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet. (Diss.)
- Bucholtz, Mary. 2011. *White Kids: Language, Race and Styles of Youth Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bunar, Nihad. 2010. The geographies of education and relationships in a multicultural city enrolling in high-poverty, low-performing urban schools and choosing to stay there. *Acta Sociologica* 53 (2): 141–159.
- Eliassi, Barzoo. 2010. *A Stranger in my Homeland: The Politics of Belonging Among Young People with Kurdish Backgrounds in Sweden*. Sundsvall: Department of Social Work, Mid Sweden University. (Diss.)
- Eriksen, Thomas Hylland. 2000. *Små platser – stora frågor: En introduktion till socialantropologi*. Nora: Nya Doxa.
- Eriksen, Thomas Hylland. 2007. *Etnicitet och nationalism*. Nora: Nya Doxa.
- Frosh, Stephen, Ann Phoenix och Rob Pattman. 2002. *Young Masculinities: Understanding Boys in Contemporary Society*. Basingstoke: Palgrave.
- Goodwin, Marjorie Harness. 1990. *He-Said-She-Said: Talk as Social Organization Among Black Children*. Bloomington: Indiana University Press.
- Hall, Stuart. 2000. Old and new identities, old and new ethnicities. I: John Solomos, Les Back, red. *Theories of Race and Racism: A Reader*. London: Routledge.
- Hall, Stuart. 2013. The work of representation. I: Stuart Hall, Jessica Evans och Sean Nixon, red. *Representation*. London: SAGE.
- Heath, Shirley Brice. 1983. *Ways with Words: Language, Life, and Work in Communities and Classrooms*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hebdige, Dick. 1979. *Subculture: The Meaning of Style*. London: Methuen.
- Jonsson, Rickard. 2007. *Blatte betyder kompis: Om maskulinitet och språk i en högstadieskola*. Stockholm: Ordfront. (Diss.)
- Kallstenius, Jenny. 2013. De mångkulturella innerstadsskolorna: Om urval, segregation och utbildningsstrategier i Stockholm. I: Nihad Bunar och Ove Sernhede, red. *Skolan och ojämlikhetens urbana geografi: Om skolan, staden och valfriheten*. Göteborg: Daidalos.
- Kulick, Don. 2005. 400 000 perversa svenskar. I: Don Kulick, red. *Queersverige*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Labov, William. 1972. *Language in the Inner City: Studies in the Black English Vernacular*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lalander, Philip. 1998. *Anden i flaskan: Alkoholens betydelser i olika ungdomsgrupper*. Eslöv: Symposion. (Diss.)
- Lundqvist, Catarina. 2010. *Möjligheternas horisont: Etnicitet, utbildning och arbete i ungas berättelser om karriärer*. Linköping: Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Linköpings universitet. (Diss.)
- Mandell, Nancy. 1988. The least-adult role in studying children. *Journal of Contemporary Ethnography* 16 (4): 433–467.

- Mattsson, Katarina. 2005. Diskrimineringsens andra ansikte – svenskhet och "det vita västerländska". I: Masoud Kamali och Paulina de los Reyes, red. *Bortom vi och dom: Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering: Rapport av utredning om makt, integration och strukturell diskriminering*. SOU 2005: 41. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Osvaldsson, Karin. 2004. 'I don't have no damn cultures': Doing 'normality' in a 'deviant' setting. *Qualitative Research in Psychology* 1 (3): 239–264.
- Runfors, Ann. 2003. *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar: En studie av hur invandrarskap formas i skolan*. Stockholm: Prisma. (Diss.)
- Räthzel, Nora. 2006. Föreställ dig att du är invandrare och ingen bryr sig: Rädslor, hopp och unga människors strategier för inträde till arbetsmarknaden. I: Anders Neergaard, red. *På tröskeln till lönearbete: Diskriminering, exkludering och underordning av personer med utländsk bakgrund: Rapport av utredningen av makt, integration och strukturell diskriminering: SOU 2006:60*. Stockholm: Fritzes.
- Shankar, Shalini. 2008. Speaking like a model minority: «FOB» styles, gender, and racial meanings among Desi teens in Silicon Valley. *Journal of Linguistic Anthropology* 18 (2): 268–289.
- Skeggs, Beverley. 2000. *Att bli respektabel: Konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos.
- Talmy, Steven. 2009. Forever FOB?: Resisting and reproducing the Other in high school ESL. I: Angela Reyes och Adrienne Lo, red. *Beyond Yellow English: Toward a Linguistic Anthropology of Asian Pacific America*. Oxford: Oxford University Press.
- Widdicombe, Sue och Robin Wooffitt. 1995. *The Language of Youth Subcultures: Social Identity in Action*. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Wiltgren, Loyal Kasselias. 2014a. *STOLT!: Om ungdomar, etniciteter och gemenskaper*. Linköping Studies in Arts and Science; 622 (Diss)
- Wiltgren, Loyal Kasselias. 2014b. Youth using national symbols in constructing identities. *Journal of Youth Studies* 17 (3): 308–323.
- Wiltgren, Loyal Kasselias. 2013. Flerspråkighet som tillgång. I: Maren Bak och Kerstin von Brömssen, red. *Barndom & migration*. Umeå: Boréa.
- Wiltgren, Loyal Kasselias. 2012. STOLT!: Regeln om att försvara sin bakgrund. *Locus* 24 (4): 76–88.
- Yon, Daniel A. 2000. *Elusive Culture: Schooling, Race, and Identity in Global Times*. Albany: State University of New York Press.

Loyal Kasselias Wiltgren, Tema Barn, Institution för Tema, Linköpings Universitet, SE-581 83 Linköping, Sverige
E-mail: loyal.wiltgren @liu.se